

Хаворижларнинг ҳадисларда келган сифатлари

Аммор Саёсина
Ислом Нури таржимаси

Алҳамдуиллаҳ вассолату вассаламу ала Расулиллаҳ.

«Хавориж» калимаси охирги пайтларда кўп тилга олинадиган, ҳар хил жамоат ва ҳаракатларга ҳаку-ноҳақдан тиркаладиган бўлиб қолди. Шунинг учун Пайғамбар ҳадисларида келган хаворижларнинг сифатларига тўхталиб ўтишни маъқул қўрдик. Сифатлар маълум бўлса, ҳар қандай жамоатни бу сифатларга яқин узоклигига қараб ўзига муносиб баҳо бера биламиз.

Ҳадисларда бу умматдан чиқиши мумкин бўлган фирмалар ичидан хаворижлардан бошқа муайян бирон фирмә-жамоадан огоҳлантириш келмаган. Ушбу фирмә борасида йигирмадан ортиқ саҳиҳ ва ҳасан ҳадис келган. Бу эса ушбу фирманинг умматга нақадар заарли экани, одамларга уларнинг ҳақиқий башараси кўринмаслиги ва натижада уларга алданиб қолишлиари дир. Чунки улар четдан қаранганди кишига салоҳиятли ва тақвodor бўлиб кўринадилар. Яна бошқа томони уларнинг йўли тушунча ва мафкураларга чекланиб қолмай, қон тўкилишигача боради.

Ҳадисларда келган сифатлари

1- Кичик ёшда бўлишлари: Замон охирлаб қолганда чиқадиганларининг кўпчилиги ёш йигитлар бўлишади. Сафларида билимли ва тажрибали катталар, ёши улуғ кишилар кам бўлади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам улар ҳақида: «Охир замонда

бир қавм келади уларнинг ёшлари кичик ва ақллари калта бўлади» – деганлар. Ибн Ҳажар раҳимаҳуллоҳ Фатҳул Борий китобларида бу сўзни ёш йигитлар, деб шарҳ қилганлар.

2- Енгилтаклик ва ақлсизлик: Хаворижлар ва бу фикр намоёндларининг кўпчилиги енгилтак, шошқалоқ, қизиққон ва калтабинлик сифатлари ғолиб бўлган ёшлардан иборат бўлиб, яна улар тор фикрли ва узоқни кўра билмаслик сифатлари билан ҳам ажralиб туришади. Имом Бухорий Алий разияллоҳу анхудан ривоят қилган ҳадиси шарифда айтилдики: – «Охир замонда бир қавм келади уларнинг ёшлари кичик ва ақллари калта бўлади».

Имом Нававий айтадилар: – Бу ҳадисдан тушинилишича; босиқлик ва узоқни кўра билиш ёш катта бўлиб, ақл етилиб, тажрибалар кўпайганда бўлар экан! Бу сўзларни ибн Ҳажар Фатҳул Борийда нақл қилганлар.

3- Ғурур ва мутакаббирлик: Хаворижлар кибр, катта кетиш ва худбинлик билан ажralиб турадилар. Шунинг учун қилган ишлари ва муваффақиятлари билан кўп мақтанадилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан келган ҳадисда шундай дейилади: «Сизларнинг орангизда ибодатажўй ва ғайратли бир қавм пайдо бўлади. Шу даражада ғайратли бўладиларки одамлар уларга маҳлиё бўлиб қоладилар. Улар бориб-бориб ўзларига бино қўядилар. Уларнинг диндан чиқишилари куч билан отилган камон ўқининг ўлжани бир томонидан кириб иккинчи томонидан чиқиб кетишидан тезроқ бўлади. Имом Аҳмад сахих санад билан ривоят қилганлар.

Улардаги ғурур илмни даъво қилишга, уламоларни назар-писанд

қилмасликка, катта ишларга ўйламасдан ва шошқалоқлик билан ақлли ва билимли кишиларнинг фикрини олмасдан киришишга олиб келади.

4- Ибодатларда ғайрат кўрсатиши: Улар ибодатнинг ҳар тури: намоз, рўза, Қурон тиловати, зикр, садақа ва фидойиликка қаттиқ берилган бўладилар. Шу сабабли ҳам одамлар уларга алданиб қоладилар. Шунинг учун баёни набавийда уларнинг мана шу сифатларига алоҳида урғу берилади: - «Сизларнинг тиловатингиз уларнинг тиловати олдида ҳеч нарса эмас! Сизларнинг намозингиз уларнинг намози олдида ҳеч нарса эмас! Сизларнинг рўзангиз уларнинг рўзаси олдида ҳеч нарса эмас!» Имом Муслим ривоятлари.

«Сизларнинг бирингиз уларнинг намози олдида ўз намозини, рўзаларининг олдида ўз рўзасини арзимас санаб қолади.» Муттафакун алайхи.

Агар уларнинг нафл намозлари олдида саҳобийларнинг нафл намозлари арзимас бўлиб қолса бошқаларнинг намози ҳақида нима дейиш мумкин?!

Абдуллоҳ ибн Аббос разияллоҳу анхумо улар билан кўришиб келганларидан кейин шундай деган эканлар: – Мен ибодатда уларга ҳеч ким ета олмайдиган бир қавм орасига кириб қолдим. Кўллари туюнинг тиззасига ўхшаб (қадоқ бўлиб) кетган, пешоналарида кўп сажда қилганларидан ғурра пайдо бўлган экан. Абдурраззок Мусаннаф китобларида ривоят қилганлар.

(Бу сифатлар биринчи хаворижларда тўла топилган. Бироқ, охир замонда чиқадиганларининг ҳаммасида ҳам топилиши лозим эмас. Чунки «охир замон»да чиқадиганларининг сифатлари қаторида ибодат

сифатига урғу берилмаган. Уларнинг кичик ёшли бўлишлари, ғўр бўлишлари, Куръонни англамасликлари, диндан тез чиқиб кетишлари ва бутпарастлар қолиб аҳли исломни ўлдириш сифатлари айтилган.)

5- Қуръонни нотўғри тушуниш: Улар Қуръонни кўп тиловат қилишади ва ундан кўп далил келтиришади. Бироқ, буни тушунмай, илмсизлик билан қилишади. Қуръон оятларини нотўғри ўринларга ишлатишади. Шунинг учун ҳам ҳадисларда уларнинг сифатларида қўйидаги сўзлар бор; «Қуръонни ўқиб, ўзларининг фойдасига деб ўйлашади, ваҳоланки Қуръон уларнинг зиддигадир.» «Тиллари Аллохнинг китобидан тинмайди, бироқ бўғизларидан ўёғга ўтмайди.» «Қуръон ўқийдилар, бироқ ўмровларидан ўтмайди.»

Имом Нававий Саҳихи Муслимга ёзган шарҳларида шундай дейдилар:
– Уларнинг Қуръондан олган улушлари уларнинг тиллари тиловат билан ҳаракатланиши, холос. Ўмровларидан ўтиб қалбларига етмайди. Қуръон ўқишдан мақсад бу эмас. Қуръон ўқишдан мурод унинг қалбга етиб бориши билан Унга боғланиш ва қалбга таъсир қиласиган даражада тафаккур қилишdir.

Шайхул Ислом айтадилар: – Хаворижлар бидъатига ўхшаш аввал бошда пайдо бўлган бидъатлар Қуръонни нотўғри тушунишдан келиб чиқсан. Қуръонга қарши чиқиши қасд қилмаганлар, балки Қуръондан у далолат қилмайдиган нарсани тушуниб олганлар. Мажмул фатово китобидан.

Шунинг учун ҳам Абдуллоҳ ибн Умар разияллоҳу анхумо улар ҳақида:
– Кофирлар ҳақида нозил бўлган оятларни олишиб мўминларга қарши қўлладилар! – деганлар. Бу сўзни имом Бухорий таълиқотларида зикр қиласиганлар.

Ибн Ҳажар айтадилар: – Улар ибодату-тиловатда полвон бўлганлари учун ҳам «қорилар» деган номни олишган. Бироқ, улар Қуръонни у ҳақда нозил бўлмаган нарсага таъвилу-тафсир қилишар, фикрларига маҳкам туриб олишар, хушуъ, зоҳидлик ва бошқа нарсаларда ўта қаттиқлик қилишар эди. Фатхул Борий китобидан.

6- Сўзамоллик: Уларнинг сўзлари гўзал ва чиройли. Балоғату фасоҳатларида хилоф бўлиши мумкин эмас. Баҳсу мунозара ва нутқ майдонида ҳам етарли улушлари бор. Шариат ҳукмларини жорий қилишга, ҳукм фақатгина Аллоҳники бўлишига, муртадлару-кофирларга қарши курашга чақирадилар. Лекин амалда эса бунинг аксини қиласидилар!!!.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам айтадилар: – «Гапни яхши гапиришади ёмон қилишади.» «Ҳақ сўзларни сўзлашади.» «Инсонлар айтадиган сўзларнинг енг яхшиларини айтишади.»

Синдий Сунанун Насаий шарҳида шундай дейдилар: – Улар одамлар айтадиган сўзларнинг энг гўзалларини айтишади. Мисол учун, «хукм Аллоҳникидир», «Аллоҳнинг китобига даъват қиласиз» ва шу каби сўзларни айтишади.

7- Такfir ва қонлар ҳурматини поймол қилиш: Ноҳақ кофирга чиқариш ва муҳолифларнинг қонларини поймол қилиш – бу сифат хаворижларни бошқа фирмалардан ажратувчи энг асосий белгидир.

Набийюллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам муттафақун алайҳи бўлган ҳадисда: – «Бутпарастларни қўйишиб, аҳли исломни ўлдирадилар!» – деганлар.

Бу сифат Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хаворижларни қоралаган сифатлар орасидаги энг қабиҳидир. Мажмуъул фатово.

Мусулмонларни ўлдиришларининг сабаби уларни кофир санашларидандир. Имом Куртубий «Алмуфҳим» номли китобларида шундай ёзадилар: - Бунинг сабаби улар мусулмонлардан ўзларига қарши чиққанларини кофир деб хукм қилдилар ва бу билан уларнинг қонларини ҳалол санадилар.

Шайхул Ислом Ибн Таймия «Мажмуул фатово»ларида шундай деганлар: - Улар аҳли қиблани «муртадлар» — деб ҳисоблаганлари сабабли уларнинг қонларини муртад бўлмаган кофирларнинг қонидан кўра ҳалолрок, деб билишади.

Яна: - Бидъатларига қарши чиққан кишиларни кофирга чиқаришиб, уларнинг қонларию молларини ҳалолга чиқаришади. Аҳли бидъат одати шундай, аввал бир бидъат ўйлаб чиқаришадида унга қарши бўлғанларни кофирга чиқаришади.

Хаворижлардаги такfirning бир неча кўринишлари бор: Масалан, гуноҳи кабира қилган одамни кофирга чиқариш, аслида гуноҳ бўлмаган нарсалар билан кофирга чиқариш, шубҳаю гумонлар билан, ҳар хил эҳтимолга йўйилиши мумкин бўлган нарсалар билан, ихтилоф қилиш жоиз бўлган масалалар ёки ижтиҳод қилиш жоиз бўлган масалалар сабабли кофирга чиқариш. Кофирга чиқариш шартларининг бўлиши, монеъ-тўсиқларни йўқ бўлишига амал қилмайдилар. Билимас(бехабар)лик ёки таъвил қилишни узр ҳисобига қўшмайдилар. Айтилган сўзнинг лозимига ва мазмунига қараб кофирга чиқарадилар. (Ундей деди, бундан фалон нарса лозим бўлади, бундай деди, бунинг мазмуни мана бундай, деб ҳақиқатда шундайми

ёки шундай эмасми текширмайдилар. Тарж.). Кофирга чиқарган кишиларини ҳеч қандай маҳкамасиз, ҳукмсиз, тавба қилишни талаб қилмасдан қонини тўқадилар.

Шунинг учун ҳам Набийюллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам улар бу қилмишлари билан диндан қанчалик тез чиқиб кетишларини қуидагидек тасвирлаганлар: – «Уларнинг диндан чиқишилари камон ўқи ўлжанинг бир томонидан кириб, иккинчи томонидан чиқиб кетганидан тезроқ бўлади!» – деганлар. Уларнинг диндан чиқишиларини шиддат билан ўлжага теккан ўқ мисолига ўхшатдилар. Овчининг кучли ҳамласидан ўқ шу қадар куч ва тезлик билан ўлжага санчилиб, бир томонидан кириб иккинчи томонидан чиқиб кетади-ки ўқнинг тезлигидан унга ўлжанинг қони, гўштидан асорат юқмайди. Умдатул қорий китобидан.

Саҳихи Муслимдаги ҳадисда: – «Сўнгра улар динга қайтмайдилар, улар махлуқотлару халойиқларнинг энг ёмонлари!» – дейилади. Имом Аҳмад Муснадларида яхши санад билан келган ҳадисда: – «Уларни ўлдирганларга ва улар ўлдирганларга Тубо жаннати бўлсин!» – дейилган. Инб Ҳажар бу ҳадис шарҳида: – Бу ҳадис хаворижлар уммати Муҳаммадиядан ажралиб чиқсан бидъатчи фирқаларининг энг ёмони эканига далил! – деганлар. Фатхул Борий китобидан.

8- Одамлардан ажралиб турадиган белги танлашлари: Ҳар замон ва ҳар маконда ўзларига хос белги билан ажралиб турадилар. Бу белги гоҳида байроқда, гоҳида кийимларининг рангида ёки шакл-шамойилда ва ёки бошқа нарсаларда бўлиши мумкин. Алий ибн Аби Толиб замонларида тақирбошлиқ уларнинг белгилари бўлган. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилинган ҳадисда: – «Белгилари соч қиришлик!» – деганлар. Шайхул ислом Мажмул

фатаволарида: – Бу Зус-судайянинг белгиси бўлганидек аввалгиларнинг белгисидир. Бу белги – тақирбошлиқ – ҳар замонда уларнинг белгилари бўлиши шарт эмас! – деганлар.

Куртубий «Алмуфҳим» китобларида: – Белгилари соч қиришлик! – дегани дунё зебу-зийнатларини тарқ қилганларига белги ўлароқ ва шу сифат билан танилишликлари учун танлашган! — деб шарҳлаганлар.

Алҳамдуиллаҳи роббил оламийн!